

TEZAUURUL DE DENARI IMPERIALI ROMANI, DESCOPERIT LA VALEA ARSULUI - BRAD

Olimpia Palamariu

Tezaurul, compus din 23 de monede, a fost descoperit în anul 1979, pe teritoriul localității Valea Arsului - Brad. Tot aici, a fost dată la iveală, în urma săpăturilor arheologice, necropola romană de pe dealul Muncelu, aparținătoare unei populații de coloniști illiri sau dalmatieni, aduși în această zonă imediat după cucerirea romană, care se îndeletniceau cu extragerea și prelucrarea minereului aurifer din această parte a Munților Apuseni, ¹ deoarece este știut faptul că romanii au dat o deosebită atenție minelor din Dacia, și, în special, celor de aur. Acestea din urmă aparțineau în totalitate împăratului care le exploata cu ajutorul unor funcționari superiori proveniți din rândurile coloniștilor "ex toto orbe romano", dar și cu ajutorul minerilor, proveniți din rândurile populației autohtone ².

Înșurubirea tezaurului se face începând cu a doua jumătate a secolului I d. Chr., din timpul domniei lui Vespasian și se încheie cu monedele din timpul domniei lui Marc Aureliu.

Din capul locului este necesar să spunem că delimitarea strictă a perioadei de alcătuire, propriu-zisă, a tezaurului întâmpină, în genere, serioase dificultăți din pricina faptului că în antichitate, după cum se știe, monedele mai vechi rămâneau timp îndelungat în circulație, alături de emisiunile ulterioare. Aceasta a dus în chip firesc la prezența monedelor din perioade diferite în conținutul aceluiași tezaur, ceea ce nu înseamnă cătuși de puțin că procesul acumulării de numerar s-a desfășurat pe toată durata de timp indicată de data emisiunii celei mai vechi și a celei mai recente piese teaurizate. Răstimpul cuprins între datele de batere a monedelor capete de tezaur nu coincide niciodată cu limitele cronologice între care a fost agonist de fapt tezaurul ³.

Pentru a avea o vedere de ansamblu asupra cuprinsului tezaurului și pentru a sprijini unele concluzii pe care vom încerca să le tragem, dăm mai jos repartizarea monedelor pe emitenți:

1. Vespasian	2 monede
2. Traian	7 monede
3. Hadrian	5 monede
4. Antonius Pius	3 monede
5. Antonius Pius post. Faustina I	3 monede
6. Marc Aureliu post. Antonius Pius	1 monedă
7. Marc Aureliu post. Faustina II	2 monede

1. Adriana Rusu, în *Materiale*, Oradea, 1979, p. 223.

2. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1971, p. 119 - 120.

3. Dumitru Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticei*, București, 1966, p. 90.

Din prezentul tablou, reiese că cea mai veche emisiune aparține lui Vespasian (69 - 70) iar cea mai recentă lui Marc Aureliu (164 d. Chr.) procesul de teaurizare cunoscând o intensificare în vremea lui Traian și Hadrian.

Privește din punct de vedere al stării de conservare, cele 23 de monede s-au păstrat relativ bine, ușor tocite, datorită îndelungii lor circulații, la care au fost supuse înalrte de teaurizare și de ascundere. Semnificativ în acest sens este faptul că greutatea lor oscilează între 2,43 - 2,92 grame, doar 9 piese depășesc cu puțin greutatea de 3 grame.

În ceea ce privește titlul, înțelegând prin aceasta procentul de metal fin în raport cu cel comun ce se găsește în fiecare emisiune, el este constant de 875%. În funcție de greutatea denarilor la care se mai adaugă titlul argintului, stă însăși valoarea lor reală în acea vreme. Despre această valoare (putere de cumpărare) avem unele informații dintr-o inscripție care datează din anul 170 d. Chr., ce menționează sumele cheltuite în localitatea Alburnus Major, cu ocazia unui banchet "la iarbă verde". Astfel pentru 5 miei s-a plătit suma de 18 denari, pentru un purcel (porcellum) 5 denari, pâinea albă (panem candidum) necesară banchetului a costat 2 denari, mirodeniile, salata, oțetul, ceapa cu sare, etc. 1 denar fiecare.⁴ Comparând valoric tezaurul nostru cu sumele de mai sus, putem conchide că cei 23 de denari reprezintă o sumă relativ bună, iar proprietarul lui se încadra într-o categorie de mijloc.

Referitor la posesorul tezaurului se pune pe bună dreptate întrebarea: cine putea fi, din punct de vedere etnic, posesorul unui tezaur început înainte și continuat după subjugarea Daciei de către romani? Răspunsul credem că vine de la sine: cei care au început pe pământul Daciei adunarea de comori bănești înaintea de încleștarea militară dintre Traian și Decebal sporindu-le în timpul dominației romane, nu puteau fi decât oameni din sânul populației dacice, care au supraviețuit războaielor de cucerire și care au trăit în condițiile impuse de noii stăpâni.

Proprietarii acestui avut bănesc, care au strâns pe încetul în același comoră, moneda curentă anterioară cuceririi Daciei și apoi pe cea emisă după organizarea ei în provincie romană, considerăm că nu puteau fi decât oameni mai înstăriți din sânul populației autohtone dacice, care au continuat să viețuiască în condițiile schimbate ale ocupației romane. Așadar, dacă excludem posibilitatea puțin probabilă a mutării acestui tezaur din alte provincii ale Imperiului în Dacia, ne aflăm în fața unui nou argument, de data aceasta numismatic, în sprijinul permanenței și continuității elementului autohton, dacic, sub romani.⁵

Faptul că tezaurul nostru se încheie în 164 d. Chr., cu monedele emise de Marc Aureliu în memoria soției sale Faustina II, ne determină să legăm îngroparea lui, de evenimentele din anul 170. Este îndeobște cunoscut faptul că în tot timpul împăratului Marc Aureliu, imperiul are de dus un război greu și îndelungat împotriva năvălitorilor. Este așa zisul război marcomanic, la care au luat parte însă și multe alte popoare, pe lângă marcomani. Împăratul a fost nevoit să stea mai tot timpul pe front sau în apropierea lui, la Vindobona (Viena). Dacia a avut de suferit în timpul acestui război. Orașul Alburnus Major, centrul mineritului aurifer din zona Munților Apuseni, aflat în vecinătatea localității în care a fost descoperit tezaurul, este ars și însăși capitala provinciei, Sarmizegetusa

4. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, op. cit. p. 126.

5. Dumitru Protase, op. cit. p. 102.

amenințată.⁶ În această situație, avertizat probabil de evenimentele războinice din Dacia, proprietarul se vede nevoit să-și îngroape tezaurul până ce vremurile se limpezesc.

CATALOGUL MONEDELOR

Vespasian

1. AR., 7, 2, 62 g, 19mm

RIC, II, 7, Roma, an 69-70

2. AR., 5, 2, 71 g, 18 mm

RIC, II, 77, Roma, an 74

Traian

3. AR., 6, 3, 15 g, 19,5 mm

RIC, II, 12, Roma, an 98 - 99

4. AR., 6, 2,84 g, 17,5 mm

RIC, II, 99, Roma, an 103 - 111

5. AR., 7, 2,83 g, 18,5 mm

RIC, II, 228, Roma, an 104 - 111

6. AR., 7, 2,75g, 18,5 mm

RIC, II, 229, Roma, an 112 - 117

7. AR., 7, 2,56 g, 17 mm

RIC, II, 315, Roma, an 114 - 117

8. AR., 7, 3,03 g, 17 mm

RIC, II, 350, Roma, an 114 - 117

9. AR., 7, 2,88g, 19,5 mm

RIC, II, 350, Roma, an 114 - 117

Hadrian

10. AR., 7, 3,04 g, 17 mm

RIC, II, 92, Roma, an 119 - 122

11. AR., 5, 3,09 g, 16,5 mm

RIC, II, 276, Roma, an 125 - 128

12. AR., 7, 3,04 g, 18 mm

RIC, II, 266, Roma, an 134 - 138

13. AR., 7, 2,69 g, 17 mm

RIC, II, 276, Roma, an 134 - 138

14. AR., 7, 2,43 g, 16,5 mm

RIC, II, 278, Roma, an 134 - 138

6. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 136.

Antoninus Pius

15. AR., 6 , 2,92 g, 16,5 mm

RIC, III, 61 D, Roma, an 140 - 143

16. AR., 12 , 3,40 g, 16,5 mm

RIC, III, 240 D, Roma, an 154 - 155

17. AR., 5 , 2,86 g, 15 mm

RIC, III, 314 D, Roma, an 160 - 161

Antoninus Pius postumă pentru Faustina I

18. AR., 5 , 3,22 g, 18 mm

RIC, III, 344 D, Roma, an 141

19. AR., 6 , 2,67 g, 18 mm

RIC, III, 344 D, Roma, an 141

20. AR., 6 , 2,82 g, 16,5 mm

RIC, III, 356 D, Roma, an 141

Marc Aureliu postumă pentru Antonius Pius

21. Ar., 7 , 3,01 g, 15,5 mm

RIC, III, 415, Roma, an 140

Marc Aureliu postumă pentru Faustina II

22. AR., 7 , 2,58 g, 16 mm

RIC, III, 514, an 164

23. AR., 7 , 3,19 g, 17 mm

RIC, III, 514, Roma, an 164

LE TRÉSOR DE DÉNARS IMPERIALS ROMAINS DÉCOUVERT À VALEA ARSULUI - BRAD

Résumé

La découverte de 1979 de ce trésor qui contient 23 monnaies imperials romains, sur le territoire de la localité Valea Arsului - Brad, dans la voisinage de nécropole, sur la côté Muncelu, nous aide de considerer que le propriétaire de ce trésor, qui a amassé, lentement, dans le même trésor, la monnaie courante avant de la conquête de Dacia et puis celle emise après son organisation dans la province romaine, ils ne pouvaient pas être que les hommes plus riches au milieu de la population daces, qui ont continué vivre dans les circonstances chagés de l'occupation romaine. Donc, en éliminant la possibilité, moins probable, du déplacement de ce trésor d'autres provinces de l'empire, en Dace, nous soutenons cet argument numismatique, qui temoigne la permanence et la continuité d l'élément autochtone dacique pendant l'occupation romaine.

Les monnaies du trésor ont été emises pendant les suivants empereurs: Vespasian (2), Traian (7), Hadrian (5), Antonius Pius (3), Antonius Pius post Faustina I (3), Marc Aureliu post Antonius Pius (1), Marc Aureliu post Faustina II (2).